

Diplomilt 58

370 416

ALGMENETLUS
BASELI KRIMINAALPROTSESSIS.

Ilmar Priks

stud. jur.

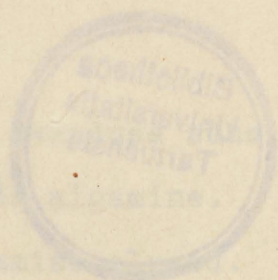
TARTUS, 1937.

Vastab näinult
14.9.37
15.9.37.
T. Kadis

E. V.
TARTU ÜLIXKÕOLI
ÕIGUSTEADUSKOND

14 sept 1937.
№ 89
TARTU

ALGMENETLUS
BASELI KRIMINAALPROTSESSIS.

AA
17030

Ilmar Priks
stud. jur.

õiglusiteo.

1. eeskirjal 1887. autor Suures-
Rahu et. Keel. lojetele.

№ 1100.

Tartus, 1937.

S i s u k o r d .

I. A L G M E N E T L U S .

Sissejuhatus.

1. Algmenetlusest üldse.
  - a. Mõiste.
  - b. Sooritamine.
  - c. Käjud.
  - d. Eeluurimise ja avanduse suhe.
2. Kriminaaljälitamise algamine.
  - a. Jälitamise algamise alused.
  - b. Avaldus.
  - c. Avalduse järelused.
3. Avandus.
  - a. Mõiste.
  - b. Avanduse menetlus
4. Eeluurimine.
  - a. Mõiste.
  - b. Eeluurimise menetlus.
5. Vaided algmenetluse lõpetamise vastu.
6. Kaebe esitamine.

7. Rakendatavaist põhimõttest Baseli kriminaalprotsessi algmenetlusstaadiumis.

II. ÜLD E E S K I R J A D.

1. Suhe kohtunikkude ja poolte vahel.
2. Kaebuste liigid ja nende esitamise kord.
3. Süüaluse kaitse.
4. Tähtaegade arvutamine.

III. S Ü Ü T E O O L M S T I K K U D E T U - V A S T U S J A S Ü Ü A L U S E J Ä L I T A M I N E.

Üldjuhul.

1. Protokollid.
2. Tõendite hindamine.
3. Asutiste ja isikute osavõtt kriminaaljälitamisel.
4. Politsei kaasabi.
5. Tõendite korraldus.
  - a. Küsitlus.
  - b. Paiklik ülevaatus.
  - c. Oskurid.
  - d. Tunnistajad.

6. Abinõud Baseli kriminaalprotsessi algmenetluse läbi viimiseks.
  - a. Kutsumine ja sundtoomine.
  - b. Vahistamine.
  - c. Kehalik läbivaatlus.
  - d. Läbiotsimine majades.
  - e. Asjade väljavõtmine ja arestimine.
  - f. Korrakaristused.
7. Vaie kriminaaljälitamisel antud korralduste vastu.
8. Vaieldavad korraldused.
9. Vaide esitamine.
10. Kahjust, mis tekivad kriminaaljälitamisel.
11. Erilises õigusseisundis olevad isikud.
12. Baseli kriminaalkohtupidamise korrast üldiselt.

L Ü H E N D I D.

1. KKS - Kriminaalkohtupidamise seadustik.
2. Prozess - Kanton Basel - Stadt. Strafprozessordnung, 1931.
3. B. - Basel.
4. B.KKS - Baseli kriminaalkohtupidamise seadustik.

K A S U T A T U D A L L I K A D.

1. R. Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat, Tartu - 1937.
2. K. Matto, Kriminaalkohtupidamise seadustik, Tallinnas - 1934.
3. Kanton Basel Stadt Strafprozessordnung, 1931.
4. J. Glaser, Handbuch des Strafprozesses II, Leipzig - 1885.
5. W. Gleispach, Das Österreichische Strafverfahren, Wien - 1924.
6. H. Gerland, Der Deutsche Strafprozess, Berlin - 1927.

Sissejuhatus.

Kirjeldades lühidalt Baseli kriminaalprotsessi tema almenetusstaadiumis, võttes võrdlemise aluseks meie kehtivat KKS-i, ei saa kõigepealt mööda minna seadustikkude välisest kujust ja sisu jaotusest. Mõlemad seadustikud on mahult enamvähem võrdsed, kuigi üksikud siuosised on leidnud vägagi eriulatuvat käsitust, mis hiljem teksti arutlusel ilmneb. Baseli kriminaalkohtupidamise kord sisaldab 299 §, meie KKS-i 1002 § vastu, mis selgelt näitab Baseli vastava seadustiku üldjoonelisust, jättes kriminaalkohtupidamisest osavõtvaile organeile rohkem maad subjektiivseiks kaalutlusiks kui meil. Vastav Baseli seadustik jaguneb osadeks, osad tiitliteks, need omakorda punktideks ja punktid §§-deks. Kõik jaotused, peale §§-de, on varustatud neid iseloomustava eri-pealkirjadega. Sisulise jaotuse suhtes võime märgata see-ga sarnasust meie KKS-iga, kuna erinevused on ainult terminoloogilisis väljendeis. Nii osadele Basele KKS-is vastavad ka osad meie KKS-is, tiitlitele - peatükid, kapit-

litele - jaod, punktidele - alljaod. Samuti §§-de numme-
ratsioon on mõlemis seadustikes sarnane, ja nimelt pidev
seadustiku algusest kuni lõpuni. Baseli KKS koosneb üld-
se kahest osast, millest esimene annab üldisi eeskirju,
kuna teine käsitleb kriminaaljälitamist ja kohtupidamise
menetlust. Teine osa omab olulisemat tähtsust, millest
üksikasjaliselt käsitletakse algmenetlust. Ei saa käsitlemata
jätta ka üldeeskirju, mis on otseselt seotud algmenetlu-
se sooritamisega üksikute toimingute, kui ka üldjuhiste
näol. Lähtudes teemast, käsitletakse oma töö esimeses pooles
algmenetlust Baseli kriminaalprotsessis ja teises pooles
üldeeskirju, kuigi Baseli KKS on koostatud ümberpöörduvalt.

Seejärel võimaldab see, märkides, et eeskirjad puuduvad, milledest on karistus väiksem kui 4 aastat vangistust, võib töata kaebust ilma seluurimismenetluseta. Baseli KKS. 11/4. Keskne ja koostatakse juhu vajavaga täpselt un-
kinnit töendite kogumise sihtiga.

Üldiselt jaotatakse algmenetlus kahe osaks, avan-
duseks ja seluurimiseks, milline jaotus on ka Baseli kri-
minaalprotsessi järgi. Kõige suurem osa alg-
menetlusosist sooritatakse kohustuslikult kõigi avalik-
korras jälgitavate süütegude juures.

I. A L G M E N E T L U S.

1. Algmenetlusest üldse.

a. Mõiste.

Kohtumõistmiseks kohtualuse kohta on vaja koguda tõendeid. Kogutud tõendid peavad olema kõik asja kohta käivad, kuna tõendite hulgast ja täiuslikkusest oleneb kohtuotsuse täpsus ja õiglus. Tõendid ammutatakse algmenetluse kaudu. On mõeldav, et vähemad kriminaalasjad leiavad otsesest lahendamist ilma eelneva algmenetluseta, või selle sooritamiseга väikses ulatuses. Ka Baseli protsessikord võimaldab seda, märkides, et süütegude puhul, mille eest on karistus väiksem kui 4 aastat vangimaja, võib tõsta kaebust ilma eeluurimismenetluseta. /B.KKS. §134/ Raskemad ja keerulisemad juhud vajavad aga täpsemat uurimist tõendite kogumise sihiga.

Üldiselt jaotatakse algmenetlus kahte ossa, avanduseks ja eeluurimiseks, milline jaotus on ka Baselis kriminaalasjade jälitamisel läbi viidud. Nende mainitud algmenetlusosiste sooritamine on kohustuslik kõigi avalikkorras jälitavate süütegude juures.

R. Räägo määrab algmenetluse otstarbe järgmiselt:

" Algmenetlus on selleks, et jõuda selgusele, kas teatav tegu sisaldab süüteo tunnuseid, koguda tõendeid, kes on selle süüteo sooritanud, fikseerida kogutud tõendeid, et nad kaotsi ei läheks ja kohus neid lõppmenetlusel kasutada saaks.¹ J. Glaser määrab algmenetluse piirid negatiivselt, peamenetluse määratlemise kaudu. Ta ütleb:

" Algmenetlus on kõik see, mis toimub peamenetluse eel," märgendades sealjuures ära peamenetluse üksikud osad.²

Edasi märgib ta ka algmenetluse sihi. Algmenetluse ülesandeks on kõigi nende asiolude tuvastamine, millest peab selguma, kas kahtlusalune anda kohtu alla, või lõpetada tema vastu algatatud kriminaaljälitamine.³ Baseli KKS määrab algmenetluse sihi, mis on sarnane J. Glaseri määratlusega. Teiste sõnadega, tuleb süüteo otsustamiseks vajalikud asiolud algmenetluse kaudu niivõrd tuvastada, et kaebuse tõstmise juures saaks asja takistusteta edasi arutada. Selleks otstarbeks tuleb tähelepanu pöörata kõigile neile asioludele, mis on seoses süüaluse süü tõendamise ja edaspidise karistuse määramisega.

---

1. R. Räägo, Kriminaalprotsessi õpperaamat, Tartu-1937, lk. 260 § 75 I lõik.

2. J. Glaser, Handbuch des Strafprozesses II, Leipzig 1885

3. J. Glaser, op. cit., lk. 315 III lõik.

b. Sooritamine.

Algmenetlus tuleb viia läbi nii kiirelt kui see on võimalik. Kõik algmenetlusega seoses olevad aktid nummerdatakse nende saabumise kronoloogilises järjestuses. Kõik ettevõetud toimingud, samuti teistele teenistujatele kohuseks tehtud toimingud ja saadud resuldaadid protokollitakse. Protokollimise otstarbel võib toimingute juure kaasa võtta eraldi protokollija.⁴ Algmenetlus ei ole avalik ja selles mõttes ei anta ärakirju aktidest, ega lubata aktide vaatamist kõrvalisil isikuil, välja arvatud prokuratuur, ja eeluurimise kestel kohtuuriija. Aktid, mis ei ole veel lõpetatud, antakse välja ainult algmenetlust toimivaile asitisele. Süüalune on õigustatud nõudma, algmenetluse kestel, enne tema vastu sihitud kriminaaljälitamise lõpetamist, enese ülekuulamist. Sarnased nõuded protokollitakse. Süüaluse ülekuulamisnõue jäetakse tagajärjeta, kui ülekuulamisel ei leita olevat tähtsust, kusjuures keeldumise põhjused peab märgitama vastavas aktis. Samuti on süüalusel õigus osa võtta paiklikust ülevaatuses ja tunnistajate ülekuulamisest, kui ilmneb, et

---

4. Kanton Basel - Stadt Strafprotzessordnung, 1931. §§106 ja 109.

neid ei saa korrata edaspidi, võimaldades seega süüalusel~~X~~ küsimuste esitamist tunnistajaile ja oskuriatele, vastu vaielda ülevaatlus protokollidele ja igasugustele teadetele. Süüalune võib jääda nimetatud toimingute juure kutsumata siis, kui on karta, et tunnistajad süüaluse juuresolekul ei räägi tõtt, või kui on karta avaliku korra rikkumist süüaluse poolt. Mittekutsumise põhjused märgitakse aktis, võimaldades siiski süüalusel kirjalikkude küsimuste esitamist tunnistajaile, ja nõuete esitamist ülevaatuste kohta. Süüalune võib avaldada oma arvamist oskuri valikul ja viimasele esitatavate küsimuste kohta. Tunnistajaid ja oskureid võib algmenetluse kestel üle kuulata ainult siis, kui ilmneb, et nad ei saa anda selletusi edaspidi. Algmenetlust toimivad ametnikud on õigustatud omal algatusel ette võtma ülekuulamisi, ülevaatusi, majade läbiotsimisi ja teisi tõendite ammutamisega seoses olevaid toiminguid.⁵

c. Kahjud.

Mis puutub kahjudesse algmenetluse kestel, siis jätmist toimivad ametnikud on kohustatud tähelepanu pöö-

---

5. Prožess - §§ 108, 110, 111 I l., 112 II l., 113, 114 ja

rama ainult neile, mis on otseselt seoses süüteoga. Kahjusaaja surma korral teatatakse kahjutasu nõudest viimase õigusjärglasile, et nad võiksid astuda kahjusaaja õigusesse kahjutasu nõudmise suhtes. Kahjutasunõude esitamisest teatatakse ka süüdistatavale isikule, kusjuures nõude tõendamise kohustus lasub kahjusaajal. Kahjusid üksikasjalisemalt käsitab üldeeskiri. / lk. 61. / 5.

d. Eeluurimise ja avanduse suhe.

Tekib küsimus, mis vahe on siis eeluurimise ja avanduse vahel. J. Glaser tõmbab markantsed vahed, mida ta kokkuvõetult järgmiselt selgitab: " Avandus peab selgitama, kas süütegu üldse on toimunud ja kes selle on korra saatnud, kuna aga eeluurimine peab andma kõik vajaliku kaebematerjali.⁷ R. Räägo arvates avandus peab selgitama, kas on alust kahtlusaluse kriminaalkohtulikuks jälitamiseks. Selleks peab avandus ammutama vajaliku materjali otsustamiseks, kas tegu on süüteoga, ja kellele langeb kahtlus süüteo sooritamises. Kohtuuriija, eeluurimise kestel, kogub uusi tõendeid ja võtab tarvitusele abinõud süüaluse kohtu eest kõrvale hoidmise takistamiseks.

6. Prozeß - § 107.

7. J. Glaser, op. cit., lk. 315-316 §84.

Üldiselt teeb kõik selleks, et prokuratuur võiks otsustada, kas tõsta kaebus, või kriminaaljälitamine lõpetada. Kaebuse tõstmise korral peab kohus saama asja taastusteta otsustada.⁸

Kokkuvõetult võib öelda, et Baseli avandus ja eeluurimine lähevad üksteisest lahku 1/organite poolest, kes üht või teist menetlust sooritavad ja 2/aluste poolest, mil üks või teine menetlus ette võetakse. Need alused selguvad edaspidi tekstis. Mõlemad uurimisjärgud, nii avandus kui ka eeluurimine, mahuvad algmenetluse mõistesse, olles mõlemad kohtulikku otsustamist võimaldavate toimingute kompleks, millest lähtudes võime neid vaadata kui paralleelseid, ühist eesmärki taotlemaid kriminaaljälitamise järke.

2. Kriminaaljälitamise algamine.

a. Jälitamise algamise alused.

Kriminaaljälitamine võib algatatud saada kahte viisi. Seda võib teha prokuratuur enese poolt tähele pan-

---

8. R. Räägo, op. cit., lk. 263 §76.

dud põhjustel, või kolmandate isikute poolt teatatud aluste põhjal. Viimasel juhul võib prokuratuur teateid saada kriminaal süüteost kas mõne asutise kaudu, või otseselt eraisikute kaudu, - enamasti kahjukannataja poolt.

Prokuratuur ei tohi jääda ootama, kuni ta saab avalduse kriminaal süüteost, vaid peab kohe, vaatamata sellele kuidas ta süüteost on teada saanud, kas ametlikult või mitteametlikult, legaalsed toimingud ja abinõud tarvitusele võtma.⁹ Igaüks on õigustatud teatama süüteost, mis on jälitav avalikkaebe korras, kuna aga kantoni ja kogukonna ametlikud teenistujad on otseselt kohustatud teatama neile teada olevaist süütegudest. See kohustus on ainult kriminaalasjade suhtes ja kui teenistujad ei oma tunnistamisest keeldumise õigust. Süüteost teatamise kohustusest on vabad Baseli KKS-i järgi:

1. Ametlikud eestkostjad süütegudest, mis nende eestkostetava poolt on sooritatud.
2. Eestkoste ja hoolekande asutiste teenistujad, kui nad ise on teadlikud, või saavad teateid süüteost väljastpoolt, eestkostetava või alaealise poolt korda saadetud süüteost.

Juhul, kui avalik teenistuja ei ole kohustatud süüteost teatama, siis ei ole kohustatud ka vastav asutis, mis süü-

teost järelvalve korras teada saab, seda tegema. Kui mitu asutist või teenistujat on teadlikud süüteoist, siis on igauks neist kohustatud teatama, kusjuures ühe teatamine vabastab teised.¹⁰ Eeskiri üldise süüteoist teatamise kohustuse kohta kannab riigiõiguslikku ilmet, kuna ta kriipsutab alla nii kantoni kui ka teiste asutiste solidaarsust ses küsimuses. Ka kohtud, kes oma amettoimingu kaudu on ammutanud teateid kriminaalsüüteoist on kohustatud sellest teatama prokuratuurile, olles sealjuures õigustatud tarvitusele võtma esimesi abinõusid süüteo jälitamise võimaldamiseks, ootamata selleks prokuratuuri korraldust. Nimetatud asutised ja isikud on kohustatud süüteoist prokuratuurile teatama ka siis, kui kahtlus süüteo kohta ei ole veel mitte konkretiseeritud.

b. Avaldus.

Teatamine prokuratuurile kannab H. Gerlandi järele avalduse nime. Avaldus võib olla antud süüdlase, kolmandate isikute või kahjusaaaja poolt. Ka on mõeldav avaldus tundmate isikute poolt, mida nimetatakse ka anonüüm avalduseks. Põhjused anonüüm avalduseks võivad olla väga mit-

---

9. H. Gerland, Der Deutsche Strafprozess, Berlin 1927.

lk. 298 §89 I ja II lõik.

10. Prozess - §§ 118 ja 119.

mesugused. Kõik nimetatud avaldused leiavad prokuratuuri poolt ühtlast korraldamist. Avaldus on seega teatamine, et süütegu on aset leidnud, või et on olemas selle kohta kahtlus. Avaldus ei ole kohustatud näitama isikut, keda süüteo kordasaatmises süüdistatakse. Seadused ei näe ette üldist, kõiki kodanikke haaravaid, avaldise tegemise kohustust. Isegi kahjusaaja võib vabalt otsustada, kas avaldust teha või mitte. Seega näeme, et seadused kohustavad avaldust tegema otseselt mainitud asutistel ja isikuil, õigustatud selleks on aga kõik. Avaldus antakse kas prokuratuurile või politseile. Avaldus ei ole seotud kindla vormiga. Ta võib olla kirjalik ja suusõnaline. Suulised avaldused protokollitakse. Kuna seadus lubab suulist avaldust, siis on ka telefonilised avaldused mõeldavad.^{11.}

Politsei ja prokuratuur on kohustatud avaldust vastu võtma, välja arvatud siis, kui selle avalduse kohta on varem tehtud lõpetamise otsus. / B.KKS. §121 / Avaldust ei tohi ära vahetada kaebusega. H. Gerland annab kaebusele kujuka ilme, mis ilma avalduse ja kaebuse üksikas-

---

11. H. Gerland, op. cit., lk.299 III, 300 IV 1., 301.

jalise analüüsita, arvesse võttes eelpool mainitud avalduse tunnuseid, teeb kindla vahe kaebuse ja avalduse vahel. Ta ütleb: "Kaebus on ühekülgne tahteavaldus, et kindla isiku vastu, kindlas süüteo, kriminaaljälitamine viiakse läbi." Kaebus esitatakse samuti prokuratuurile või politseile kirjalikult või suuliselt, kusjuures suuline kaebus peab protokollitama.¹² Kaebusi üksikasjalisemalt käsitavad üldeeskirjad./ lk.36/

Avalduse järeldused.

Minnes välja reeglipärasusest, kui avaldus prokuratuurile on esitatud, olgu kas isikult või asutistelt, siis prokuratuur peab võtma avalduse suhtes kindla seisukoha. On kolm võimalust:

1. prokuratuur ei anna avaldusele mingit järeldust,
2. ta tõstab kohe avaliku kaebuse,
3. ta algab avandust selle üle, kas avaldusele õigusjärelust anda või mitte.

Prokuratuur võib jätta avalduse tähelepanemata siis, kui avaldusest ilmneb, et ei ole rikutud avalikku huvi - teegu on tähtsusetu -, kui tegu ei kuulu ühegi kriminaalsea-

---

12. H. Gerland, op. cit., lk.302 I ja II lõik.

duse alla, ja kui kriminaaljälitamine varem selles asjas on lõpetatud. Prokuratuur võib vahetult kaebust tõsta siis, kui asiolud on niivõrd selged, et peamenetlust saab takistamata läbi viia. Vahetult kaebust võib prokuratuur tõsta aga ka siis, kui ta on kohustatud asja eeluurimisele viima. Seega ei esine vahetu kaebus prokuratuuri poolt mitte ainult kerge- ja lihtsatel juhtudel, vaid ka ümberpöörduvalt. Vahetut kaebust ei saa tõsta siis, kui süüdlane isik ei ole kindlaks tehtud.^{13.}

Meie KKS-i järgi kriminaaljälitamis^{mise} algatajateks võivad olla eraisikud, ametisikud ja ametasutised. Baseli KKS tõmbab kindlad piirid isikute ja asutiste vahele, kes on õigustatud ja kes on kohustatud kriminaaljälitamise algatamiseks, nagu see eelpool selgus. Seega Baseli KKS paneb avalikkudele teenistujaile peale suuremad kohused ühiskondlike huvide, avaliku korra ja julgeoleku taotlemisel.

3. Avandus.

a. Mõiste.

Prokuratuuri poolt ette võetud uurimistoimingud kan-

---

13. H. Gerland, op. cit., lk.303-304 §90, I.

navad avanduse nime.

Baseli KKS ei näe ette sunduslikke avanduse algamise aluseid, nagu seda meie kehtiv KKS §55 ette näeb:

1. kannataja kaebus,
  2. süüteo pealt nägija avaldus,
  3. süütegija süütunnistusele ilmumine ja
  4. ametvõimude teadaanded,
- vaid jätab prokuratuurile täieliku vabaduse otsustamiseks, kas avandust alata või mitte.

H. Gerland leiab olevat avanduse otstarbe kahe-
guse. Esiteks peab prokuratuur avandusega kindlaks tege-
ma, kas avalduses näidatud kahtlus on küllaldane kaebu-
se tõstmiseks ja kas on küllaldaselt tõendeid kaebuse
tõendamiseks. Teiseks peab avandus võimaldama peamenet-
luse läbiviimist, selleks tõendeid kindlustades. Avandus
on seega, nagu seda H. Gerland tabavalt märgib, tõendeid
andev, tõendeid ammutav, tõendeid kindlustav ja lõpuks
kaebetõste menetlus.¹⁴ Ebatäpsema, vähem viimistletud ja
vähem ülevaatlikuma mõiste avandusele annab J. Glaser.
Ta selgitab avanduse olemust järgmiselt: "Kui tõendeid
ei ole küllaldaselt kaebuse tõstmiseks, või kui eeluuri-

---

14. H. Gerland, op. cit., lk.304 §90 II.

mise algatamiseks vajalik materjal ei ole täielik, siis peab prokuratuur seda avanduse kaudu murts⁸ema. / Seega avandus moodustab enest^{ee} aktide ammutamist, mis on vajalik avaliku kaebuse tõstmiseks ja sellele järgneva peamenetluse läbi viimiseks, ütleb J. Glaser.¹⁵ Avanduse ülesanne on W. Gleispach'i järgi pidepunktide ammutamine, mille alusel saaks otsustada, kas ja kelle vastu kriminaalmenetlust juhtida.¹⁶

Avandust toimetab prokuratuur. Prokuratuuri, tema ülesannetes, abistab politsei, kes peab viivitamata täitma kõik prokuratuuri korraldused, mis on seoses süüdlase või süüteo avastamisega. / B.KKS.§117. / Selles läheb Baseli KKS lahku teistest kehtivaist KKS-idest, kus avandust on õigustatud toimima peale prokuratuuri ja politsei veel väga mitmesugused administratiiv ametnikud. See on seletatav Baseli kantoni väikese territoriaalse ulatuse ja vähese rahvaarvuga, ning sellest tingitud süütegude suhtelise vähesusega, mis ei koorma prokuratuuri tema tema monopoolses seisukorras avandusülesannete täitmisel. Prokuratuur võib teostada kõiki tõendite ammutamise viise, et süütegu võimalikult põhjalikult selgitada. Ka võib pro-

---

15. J. Glaser, op. cit., lk.359, 387 I.

16. W. Gleispach, Das Österreichische Strafverfahren, Wien 1924. lk.211 §125 I lõik.

kuratuur nõuda teateid teistelt ametlikudelt asutistelt, mis näivad olevat temale vajalikud. Kuna prokuratuuri abistab politsei, siis võib prokuratuur üksikuid toiminguid lasta ka politseil sooritada, milleks viimane on otseselt kohustatud. Saksa protsess näeb seda otseselt ette. Baseli KKS sarnast eeskirja ei sisalda, mis on aga politsei abistavast funktsioonist järeldatav. Ka on mõeldav, et politsei üksikuid avandustoiminguid omal initsiatiivil ette võtab, kui viivitus sisaldab ohtu, mis asjaolu edaspidise arutluse teeb võimatuks, või seda raskestab. Baseli, samuti ka Saksa ja Austria kriminaalkohutupidamise seadustikud ei näe ette üksikasjalisi eeskirju prokuratuuri ja politsei koostöötamiseks avanduse ja keskel, jättes mainitud asutiste suvale rohkem maad. Huvide vastumisel on loomulikult mõõduandev prokuratuur, kuna Baseli KKS §123 ütleb, et avandust juhib prokuratuur ja teda abistab politsei.

Avandust toimetab prokuratuur esimese prokurööri juhtimisel. Korraldusi vahistamiseks, majade läbiotsimiseks ja asjade väljavõtmiseks, süüaluse ülekuulamiseks ja kehaliseks läbivaatuseks, korrakaristuste määramiseks jne., võivad anda ainult prokurörid ja nende abid. Mõningate

eriliste korralduste tegemise õigus on ka kriminaal komisaridel, millised ametnikud ei kuulu politsei koosseisu ega täida ka politseilisi funktsioone.¹⁷ Baseli KKS ei tee vahet avanduse ja eeluurimise kestel tõendite ammutamise liikides ja menetlustes, millest järeldub, et nii avanduse ja kui ka eeluurimise kestel on kohandata-
vad ses küsimuses üldeeskirjad eranditeta nii avandusele kui ka eeluurimisele. Siin läheb Baseli KKS lahku meie kehtivast KKS-ist. Nii ei ole meil avanduse kestel lubatud kahtlusaluse, tunnustajate ja oskurite sunniviisilist ette toomist, tõkendi määramist ja vande võtmist, küll aga eeluurimisel.

J. Glaser liigitab avanduse kestel kogutud materjali kahte liiki: teated ja avandusaktid kitsamas mõttes. Teated on asütistele ja isikuile teada olevad faktid, millest nad on kohustatud prokurörile teatama, viimase nõudel. Avandusaktid kitsamas mõttes aga faktid, mida peab välja selgitama uurimise kaudu avanduse kestel. Mõlemal viisil ammutatud materjal, üksikute aktide näol, moodustab üldise avandusaktide toimiku ehk avandusakte

---

17. Prozess - §§ 123, 124.

laiemas mõttes. See liigitus omab ainult teoreetilist tähendust ja on ka rakendatav Baseli kriminaalkohtupidamise seaduste raamides.^{18.}

Avanduse materjali ja tulemuste üle otsustab prokuratuur. Prokuratuuri otsus võib olla kaheloomuline. Ta kas tõstab kaebuse või lõpetab menetluse. Kaebust võib prokuratuur tõsta kas vahetult või eeluurimise kaudu. Millal ta kaebust eeluurimise vahendusel kohtule esitab on minu töös leidnud käsitamist eeluurimise arutlusel /lk24/. Kaebust tõstetakse siis, kui on olemas küllaldaselt kahtlust süüteo olemasoluks ja süüdlase süüdistuseks, ning kui viimane on keeldunud kasutamast oma õigust nõuda asja eeluurimisele. Asiolud, mis on süüteoga seoses, peavad olema niivõrd selgitatud, et edasine menetlus saaks takistusteta toimuda. Kaebuse tõstmisest teatab prokuratuur süüalusele. Samuti on prokuratuur kohustatud süüalusele kirjeldama süütegu ja juhtima tema tähelepanu enesekaitse õigusele. Kaebuse esitamisest on süüalusel õigus valida omale kaitsja, või paluda määrata ametlik kaitsja, millel küsimuse otsustab siirdeasutise eesistuja.^{19.}

---

18. J. Glaser, op. cit., lk.360, 361.

19. Prozess - §§ 131, 132.

Kaebuse esitamine omab tähtsat õigustoimet, määrates ära asja edaspidise arutluse kohtuliku menetluse kaudu ja määrates ära süüdlased isikud.²⁰ Süüalusel on õigus peale kaebuse esitamist uurida avandusprotokolle ja teha neist väljavõtteid prokuratuuri järelvalvel./B.KKS.§133./

Edaspidine kriminaaljälitamine võib aset leida, peale kaebuse esitamist, ainult kaebuses näidatud süüteo suhtes, kaebuses märgitud isikute vastu. Ühes sellega vabaneb ka prokuratuur kriminaaljälitamise juhtimise kohustusest. Sisuliselt on kaebus H. Gerlandi järgi esildis kohtule kohtulikuks uurimiseks kindla süüteo suhtes, kindla isiku vastu.²¹

Kui avandusel selgub, et seaduslikud eeskirjad kaebuse tõstmiseks ei ole kohandatavad, siis prokuratuur lõpetab avanduse. / B.KKS.§125./Põhjused, mille alusel prokuratuur avanduse lõpetab võivad olla:

1. uuritav tegu ei kuulu ühegi kriminaalseaduse alla,
2. kui menetlus ei ole võimalik avanduse puudulikkuse tõttu,
3. kui on ära langenud karistamise kohustus,

---

20. H. Gerland, op. cit., lk.309 lit.b

21. H. Gerland, op. cit., lk.310 lit.c

4. kui kahtlustatavad isikud on exterritoriaalsed,
5. kui kahtlustus ei ole küllaldane,
6. kui küllaldase kahtluse juures peamenetluseks vajalikke tõendeid ei ole võimalik koguda.²² Avanduse lõpetamisest teatatakse süüalusele, näidates, millist süütegu temale süüks arvati, seda lühidalt põhjendades. Avanduse lõpetamisest teatatakse veel kirjalikult süütegu avaldanud asutisele, süüteost kannatanule ja kahjutasu nõudjaile. Asutised, milliste nõudmisel avandust algatati, võivad nõuda, et prokuratuur lisaks avandust lõpetavale otsusele juure lõpetamise õiguspärasust tõendavad aktid.²³

Kriminaaljälitamisega seoses olnud kulud, jälitamise lõpetamise puhul, määratakse süüaluse või süüteo taotaja kanda tervelt või osaliselt. Süüalune kannab kulud siis, kui ta ise põhjustab jälitamise algamist, või kui ta jälitamist silmnähtavalt on raskendanud. Kulud kannab süüteo taotaja, kui ta oma parema arusaamise või jämeda hoolimatuse tõttu on põhjustanud kriminaaljälitamise algamist, või kui ta süüteo avalduse tagasi võtab. Kui süü-

---

22. H. Gerland, op. cit., lk. 310 §90.

23. Prozeß - §§ 126, 127 I lõik, 128.

alune või mõni teine süüteoosaline ei ole tabatud, siis võib prokuratuur avandust seisatada, hoolitsedes ühtlasi tõendite kindlustamise eest.²⁴

J. Glaser jaotab avanduse kahte liiki:

1. kohtulik avandus - selle moodustavad kõik toimingud, mis on otseselt seotud kohtuliku otsustuse läbi viimisega;
2. politseiline avandus - selle alusel peab prokuratuur otsustama, kas kaebust tõsta või mitte.

Politseiline avandus on loomulikult eelduseks kohtulikule avandusele, sest kui ei tõsteta kaebust, siis ei ole ka põhjust kohtulikuks otsustamiseks vajaliku materjali ammutamiseks.²⁵ See J. Glaseri avanduse klassifikatsioon, samuti nagu avandusaktide klassifikatsioonigi, omab ainult teoreetilist tähtsust.

---

24. Prozess - §§ 129, 130.

25. J. Glaser, op. cit., lk. 359 - 362.

4. Eeluurimine.

a. Mõiste.

Eelpool kirjeldatud avanduse ja peamenetluse vahel võib aset leida eeluurimine. Eeluurimine leiab aset prokuratuuri vastaval esildisel, mis nagu avanduski täidab peamenetlust ette valmistavat ülesannet, vajaliku tõendmaterjali kogumise, läbivaatamise ja kindlustamisega.^{26.}

J. Glaseri järgi on eeluurimine see staadium kriminaaljälitamisest, mille kestel peab selguma tarvides kaebuse tõstmiseks kindla isiku vastu, kindlas süüteo, peamenetluse avamiseks.^{27.}

W. Gleispach leiab eeluurimise ülesande olevat kindla isiku vastu tõstetud süüdistuse uurimises ja asjaolude tuvastamises niivõrd, et saaks kindlaks määrata neid momente, mis on vajalikud otsustamiseks, kas kriminaaljälitamine lõpetada, või on vaja ammutada tõendeid kaebuse tõstmiseks ja peamenetluse ettevalmistamiseks. Sellest järgneb, et eeluurimine ei pea avastama kõiki tõellikaid kuni kõige väiksemateni, ja kõiki vastolusid selgitama, vaid on küllalt sellest, kui ta täidab pea-

26. H. Gerland, op. cit. lk. 314 §92.

27. J. Glaser, op. cit. lk. 381 §88 I.

menetlust ettevalmistava ülesande. Kohtuuriija ei tohi unustada, et kriminaalmenetluse raskuspunkt on ikka peamenetlusel.^{28.}

R. Räägo järgi on eeluurimise siht tuvastada süüteo olmastikke niivõrd, et prokuratuur saaks otsustada, kas tõsta süüdlase vastu kaebus, või kriminaaljälitamine lõpetada. Eeluurimise tähtsus ja tööhulk on otseselt seotud avandusega. Kui avandus on täielik, siis eeluurimisel leiavad avanduse kestel sooritatud aktid ainult fikseerimist.^{29.} Kokkuvõetult võime öelda, et eeluurimise otstarve on sama mis avanduselgi. Lahkumine on menetlust sooritavais subjektides ja selles, et eeluurimist toimikakse ainult kindla süüdlase vastu.

b. Eeluurimise menetlus.

Eeluurimise teostamise nõude õigus on esmajoones prokuratuuril, teises järjekorras süüalusel. Eeluurimise algatamine prokuratuuri initsiatiivil, leiab aset vastaava esildise alusel, mille eel prokuratuur peab otsustama, kas eeluurimist üldse ette võtta, kui see pole oblikatoorne, ja kui eeluurimine on oblikatoorne, siis mil-

---

28. W. Gleispach, op. cit., lk.214 - 215 §130.

29. R. Räägo, op. cit. lk.278 §83 I loik.

lal seda ette võtta. Prokuratuuri esildis, eeluurimise algamiseks, peab näitama süüalust ja temale süüks arvatud tegu. Vastav esildis näitab esmalt prokuratuuri initsiatiivi kaebuse tõstmise suhtes, teisest küljest on see puht protsessuaalne esildis eeluurimise avamiseks. Mainitud esildis peab sisaldama:

1. aluseid, mis põhjustavad eeluurimise algamist,
2. isikut, kelle vastu tõstetakse avalik kaebus,
3. tõstetud süüdistuse põhjendusi.³⁰

Baseli KKS-i järgi võib eeluurimist ette võtta siis, kui süüdlast ähvardab vangimaja karistus üle 4 aasta, või kui süüteo olmastik on eriti keerukas. Eeluurimise esildis, süüaluse poolt, esitatakse prokuratuurile.

Eeluurimist toimetab kohtulikuurimisametkond kohtu-
uurijate kaudu, kohtulikuurimisametkonna eesistuja direk-
tiivil. Prokuratuur on kohustatud eeluurimise algatami-
sel avanduse toimiku viivitusega üle andma. Ilma süüalu-
se nõudeta võib eeluurimist ette võtta ainult siis, kui
seda põhjustavad eriti keerukas süüteo olmastikud. Koh-
tulikuurimisameti eesistuja võib prokuratuuri esildist

---

30. J. Glaser, op. cit., lk. 381-384.

eeluurimise algamiseks tagajärjeta jätta:

1. kui süütegu ei ole alluv Baseli kohtutele,
  2. kui kriminaaljälitamine ei ole võimalik
  3. kui süüalust ähvardav vangimaja karistus ei ole üle 4 aasta.
  4. kui süüteo olmastikkude tuvastamine ei ole keerukas.
- Eeluurimist nõudva esildise tagajärjeta jätmise otsuse peale võib prokuratuur ja süüalune, vastavalt sellele, kes eeluurimise toimetamist nõudis, esitada kaebuse siirde asutisse / Überweisungsbehörde /

Kui ei ole takistusi eeluurimise algamiseks, siis kohtulikuurimisameti eesistuja annab aktid üle kohtu uurijale, kes toimetab uurimist eesistuja juhistel. Kui avandus, kohtu uurija arvates, on toimunud küllalt korralikult ja täielikult, siis kuulab kohtu uurija pooli ja tunnustajaid üle nende tõendite saamiseks, mis osutuvad vajalikeks täiendeiks eeluurimisele.³¹ Üldiselt peab olmastikke tuvastama, eeluurimise kestel, ilma tuginemata avandus tulemustele. / B.KKS § 140 II lõik / Kohtu uurija tegevus on sarnane, mis nõuab kiirust, seepärast tegeleb ta ka individuaalselt. Kiiruse nõue on ka Baseli KKS-is fikseeritud. Kohtu uurija on kohustatud õigel ajal tarvi-

tusele võtma vajalikud abinõud tõendite kogumiseks, eriti ei tohi ta viivitada sarnaste süüteo jälgede avastamisega ja kindlustamisega, mis võivad hävida. Kohtuuriija kogub tõendeid omal algatusel ja selgitab isikut, kellele lahgeb kahtlus, kui see avandusest ei selgu. Mainitud ülesanded on Lääne-Euroopa protsessides politseil.³² Süüaluse kutsumine eeluurimisele, süüaluse ja tunnistajate küsitlemine, ekspertiisi toimetamine ja teised tõendite ammutamise viisid eeluurimise kestel alluvad üldeeskirjadele. / lk.46/

Meie kehtiv KKS ei näe ette ühtki eeluurimistoimingut, mille juures ei või viibida prokuratuuri esindaja. Baseli KKS seab aga nii prokuröri kui ka süüaluse ühtlasele alusele, mainides, nii prokuratuur kui ka süüalune, kelle nõudel eeluurimist algatati, kasutavad eeluurimise kestel võrdseid õigusi. Oluliseks erinevuseks meie ja Baseli KKS-i vahel on ka see, et meil kohtuuriija ja prokuratuur eeluurimise kestel töötavad paralleelselt ühise eesmärgi saavutamiseks, Baselis on vastavad organid üksteisest aga täiesti lahutatud, omades kumbki erinevat pä-

31. Protsess - §§134-137, 138 I lõik, 139, 140.

32. R. Räägo, op.cit., lk.280 §83.

devust, üks teostades avandust, teine eeluurimist. Võrreldav on meie politsei ja kohtuuriija suhteline vahekord Baseli prokuratuuri ja kohtuuriija vahekorraga.

Eeluurimise avamisega kaotab prokuratuur oma seni püsinud juhtiva funktsiooni kriminaaljälitamisel. Loomulikult ei saa prokuratuuri täiesti välja lülitada edaspidisest menetlusest juba sellepärast, et peale eeluurimise lõpetamist lähevad aktid tagasi prokuratuurile, kes siis esitab kaebuse, lõpetab või seisatab kriminaaljälitamise. Prokuratuuril on eeluurimise kestel õigus tutvuda aktidega, kuid ta ei saa anda mingisuguseid korraldusi kohtuuriijale. Eeluurimise läbiviimine lasub kohtuuriija õlgadel. Nagu eelpool mainitud, on eeluurimise otsuste samane mis avanduselgi. Meeletuletuseks võiks öelda, et eeluurimine viiakse läbi selles ulatuses, mis on tarvis otsustamiseks, kas kindla kriminaalseaduse alusel, kindlas süüteos, kindla süüdlase vastu peamenetlust avada või mitte. Mis selleks peab ette võtma, seda otsustab kohtuuriija vabalt, silmaspidades seaduslikke eeskirju ja kohtulikuurimisameti eesistuja juhiseid. Üldine nõue on, et kohtuuriija süüaluse vähemalt kord peab üle kuulama. Baseli KKS nõuab, et eeluurimistoimingute juures

peab olema kohtusekretär, kes toimingud protokollib. Üksikasjalisemalt sellest käsitavad üldeeskirjad. /lk.41./ Eeluurimine ei leia aset avalikult, küll võib aga kõnelda poolte avalikkuse põhimõttest.³³ Kohtuuriija võib keelduda poolte avalikkuse põhimõtte rakendamisest, kui see taotleb olulise tagajärgi uurimisele, või kui see häirib avalikku korda.

Süüalune võib eeluurimise kestel enesele valitud või määratud kaitsjaga läbirääkimisi pidada. Ametliku kaitsja kinnitab kohtulikuurimisameti eesistuja. Kaitsjal on õigus tutvuda süüteoga seoses olevate varem sooritatud aktidega. Samuti on kaitsjal õigus ühes kohtuuriijaga üle läbi vaadata süüaluse kirjavahetust. Süüaluse ülekuulamise juures ei või olla kaitsja ega ka prokurör, välja arvatud juhud, kui ülekuulamine on seoses tunnistajatega, oskuritega või ülevaatusega. Enne eeluurimise lõpetamist on süüalusel, viimase kaitsjal, ja prokuröril õigus tutvuda sooritatud aktidega. Kui eeluurimisel avastub uus süütegu või selgub kaassüüdlasi, siis teatab kohtuuriija sellest kohe prokuratuurile, võttes tarvitusele abinõud

---

33. H. Gerland, op. cit., lk.321-323 §93.

süüdlaste tabamiseks ja süüteo tunnuste säilitamiseks.^{34.}

Kui kohtuuriija on oma ülesande täitnud, siis annab ta aktid ühes uurimistulemuste lühida kirjeldusega üle kohtulikuurimisameti eesistujale. Leiab kohtulikuurimisameti eesistuja, et kohtuuriija on kõik tema poolt antud korraldused täitnud, siis lõpetab ta aktid tagasi prokuratuurile, millest teatatakse ka süüalusele. Leiab prokuratuur, et eeluurimine ei ole täielik, võib ta aktid uuesti saata kohtulikuurimisameti eesistujale täiendavate toimingute sooritamiseks. Täiendavaid toiminguid eeluurimisel võidakse ette võtta kuni kaebuse esitamiseni. Eeluurimistulemuste alusel peab prokuratuur otsustama, kas tõsta süüaluse vastu kaebus, või kriminaaljälitamine tema vastu lõpetada.^{35.}

---

34. Protsess - §§ 141-145. 35. Protsess - §§ 146-148.

5. Vaided algmenetluse lõpetamise vastu.

Süüteoost kannatanud isikud, kahjutasu nõudjad ja asutised, milliste nõudel algmenetlust algatati on õigustatud esitama vaideid prokuratuuri algmenetlust lõpetava otsuse vastu. Samuti on õigus vaideiks isikuil, kes on koormatud kuludega algmenetlust lõpetava otsuse kaudu. Vaided tulevad esitada siirdeasutisse / Überweisungsbehörde / 7 päeva jooksul, arvates algmenetlust lõpetava otsuse teatamisest. Vaided peavad olema kirjallikud, sisaldades nende tõstmise põhjusi. Vaideist, mille siht on nõuda kaebuse tõstmist, tuleb teatada ka süüalusele. Vaiete otsustamise menetlus on sarnane igasuguste korralduste vastu algmenetlusstaadiumis antud vaiete otsustamise menetlusega, mis on käsitatud üldeeskirjades. / lk. 59. / Leiab siirdeasutis, et vaie on põhjendamatu, siis kinnitab ta algmenetlust lõpetava otsuse; leiab ta aga selle olevat põhjendatud, siis annab siirdeasutis prokuratuurile võimaluse asja edasi uurida. Ka võib siirdeasutis nõuda kaebuse esitamist. Otsustab siirdeasutis ~~asja~~ asja edasi uurida, siis peab ta ka otsustama, kas on vaja eeluurimist teostada või mitte. Nõuab ta aga kae-

buse tõstmist, siis peab ta selleks andma ka tähtpäeva.^{36.}

6. Kaebe esitamine.

Kui prokuratuur on otsustanud kaebuse esitada, siis teatab ta sellest süüalusele, kellel on õigus esitada vastuväiteid. Kui süüalune nimetatud õigusest keeldub, või ei ole seda teinud antud tähtaja jooksul, siis tõstab prokuratuur 5. päeva jooksul kaebe, mille lähetab ühes kõigi kogutud aktidega kriminaalkohtule.

Kaebekiri peab sisaldama:

1. süüaluse kirjeldust,
2. süüalusele süüks arvatud teo kirjeldust,
3. asjaolude kirjeldust, millele tugines kriminaaljälitamise algamine, võimaluse korral aega ja kohta märkides,
4. seaduste näitamist, millele allub süütegu.^{37.}

---

36. Prozeß - §§ 149 - 151.

37. Prozeß - §§ 161, 162.

7. Rakendatavaist põhimõttest Baseli kriminaal-
protsessi algmenetlusstaadiumis.

Püüdes ära määrata, millised põhimõtted on rakenda-
tavad Baseli kriminaalprotsessi algmenetluses, võtan
aluseks R. Räägo poolt kriminaalprotsessi õpperaamatus
püstitatud juhiseid.

Ametlikkuse põhimõte tähendab riigi õigust ja kohust
oma organite kaudu süütegusid jälitada. Jälitamise mõis-
tesse mahub süüdistuse tõstmine, süüteo uurimine, süü-
distamine, kohtumõisimine ja otsuse sooritamine. Mainitud
õigusi ja kohuseid omab Baseli kanton, mis täiel määral
õigustab kõnelda seal ametlikkuse põhimõttest ametlik -
süüdistuskorras jälitatavate süütegude puhul. Era-süüdis-
tuskorras jälitatavate süütegude juures on ametlikkuse
põhimõte piiratud, kuna jälitamist alatakse ainult kanna-
tanu kaebusel ja jälitamist võib lõpetada kokkulepe kan-
natanu ja kohtualuse vahel.^{38.}

Võistkondlikkuse põhimõte, mis seisab selles, et
kohtumõisimine on eraldatud süüdistamisest ja kaitsmi-

---

38. R. Räägo, op. cit., lk.45 §11 I ja II lõik.

sest, ja kus iga funktsiooni täitmine on usaldatud eri organeile, 2/ kus on konstitueerunud pooled, kes omavahel kohtu ees võistlevad, ei leia rakendamist Baseli algmenetlusstaadiumis. Kuigi mõnel pool on lubatud kaits- ja osavõtt algmenetlusest, / B.KKS. §§ 133, 143, 144. / siiski ei või kõnelda võistkodiklikkuse põhimõttest, vaid ainult sellele lähenemisest.³⁹

Legaliteedi põhimõtte all mõistame korda, mis käsib süütegusid jälitavaid võime alustada jälitamist ja jälitada süütegusid, kui on tegemist ametliku süüdistuskorras jälitavate süütegudega ja kui puuduvad jälitamiseks seaduslikud takistused.⁴⁰ Ka Baseli KKS on ehitatud legaliteedi põhimõttele, nagu see B.KKS-i §§-dest 117, 119, 121 ilmneb.

Algmenetlus Baseli kriminaalprotsessis on rajatud ka materiaalse tõe leidmise põhimõttele. Mainitud põhimõtte seisab selles, et tõendeid hinnatakse täpselt, püüdes kindlalt selgusele jõuda, kas kohtualune on süüdi või süütu, vaatamata tema enese süü tunnistusele. Selgelt ilmneb materiaalse tõe avastamise põhimõtte Baseli KKS-i

---

39. R. Räägo, op. cit., lk.46 §12 I lõik.

40. R. Räägo, op. cit., lk.50 §13 II lõik.

eeskirjas, mis nõuab kohtuuri ajal toimetada eeluurimist täiesti erapooletult, arvesse võttes nii süüd raskendavaid kui ka süüd kergendavaid asjaolusid.⁴¹

Mis puutub avalikkuse põhimõttesse, siis peab mainima, et algmenetlus Baseli kriminaalprotsessis ei ole avalik, küll võib aga kõnelda menetluse avalikkuse põhimõttest poolte ees. Nii Baseli KKS § 142. järele peab kohtuuri ühe poole nõudel, nii prokuratuuri esindajaid, kui ka süüaluseid, tõendite esitamise juure kutsuma. Kuid ka see põhimõte on piiratud, kuna sama § II lõik õigustab kohtuuri poolte avalikkust katkestama, kui see taotleb olulisi tagajärgi uurimisele, või rikub avalikkust korda. Kuna Baseli KKS lubab ka teataval määral kaitsja osavõttu algmenetlustoimingutest, siis kindlustab ka see omakorda poolte avalikkuse põhimõtte rakendamist, kuid see avalikkus jääb siiski piiratud avalikkuseks.⁴²

Edasi põhineb algmenetlus Baseli kriminaalprotsessis osalt suulisele osalt kirjalikule põhimõttele. Suulisus avaldub selles, et süüaluseid, tunnistajaid ja oskureid küsitletakse suuliselt, saadud vastused aga protokollitakse, millest tingituna algmenetlus omab ka kirjalikkuse ilme. Mis puutub lõppmenetlusse, siis kehtib seal suulisuse põhimõte, kuigi eranditega.

Vahenditu tõendite vastuvõtu põhimõte tähendab sarnast menetluskorda, kus kohus võimalikult esimesest allikast vahenditult tajub tõendeid. Baseli KKS-i algmenetlust käsitavad eeskirjad ei näe otseselt ette vastavat nõuet, küll on see aga otstarbekohasusest lähtudes eeldatav. On täiesti loomulik, et nii prokuratuur kui ka kohtuuriija tõendeid ammutavad võimalikult esimesest allikast, seet mida rohkem teatava sündmuse edasi andjaid, seda ebatäpsemaks ja subjektiivsemaks muutub sündmuse kirjeldus. Vahenditu tõendite ammutamise põhimõte on otseselt seotud kiiruse nõudega algmenetluse läbiviimisel, mis ka otseselt Baseli KKS-is on fikseeritud.⁴³

---

41. R. Räägo, op. cit., lk.52 ja 53 §14

42. R. Räägo, op. cit., lk.53 §15.I ja II lõik.

43. R. Räägo, op. cit., lk.61 §17. I lõik

II.

Erakaebe alusel Üldeskirjad.

1. Suhe kohtunikkude ja poolte vahel.

Käsitades Baseli KKS-i näeme, et esimene tiitel määrab ära suhte kohtunikkude ja poolte vahel. Nii esimene § nõuab, et kohtunik ei tohi ühtki karistust määrata kuritegude ja üleastumiste eest ilma seaduspärase menetluseta. Üleastumiste puhul kehtib see nõue niivõrd, kui seadus seda teisiti ei korralda. Kuritegude puhul võib kohtulik otsus aset leida ainult kaebuse alusel, üleastumiste puhul, vastava esildise alusel.^{44.}

2. Kaebuste liigid ja nende esitamise kord.

Kaebused jagunevad avalikkudeks- ja erakaebusteks. Avalikkaebustena otsustab kohtunik kõiki süütegusid, mida seadus exp. verb. pole jätanud erakaebe korras otsustamiseks. Avalikkaebus esitatakse prokuratuuri kaudu, mis

---

44. Prozess - §§ 1 ja 2.

on kohustatud kaebust tõstma, kui selleks on täidetud kõik seaduslikud eeskirjad.⁴⁵

Erakaebe alusel otsustab kohtunik:

1. auhaavamisi,
2. kergete keha-vigastuste tekitamist, Baseli KrS § 108 ja 115 alusel, niivõrd, kui nad haigust või töövõimetust ei põhjustanud üle kolme päeva.
3. majarahu rikkumisi Baseli KrS § 128 I lõike alusel,
4. asjade rikkumisi, kui kahju ei ületa 200 franki,
5. kaebusi kõlvatu võistluse puhul, Baseli KrS § 1, 5 ja 6 järgi.

Erakaebust tõstab kahjusaaaja. On viimane teo - või õigusvõimetu, siis on kaebuse esitamise õigus kahjusaaaja õigusjärglasil. Kui süüaluse vastu on tõstetud erakaebus ja samal ajal ka avalikkaebus, siis võib prokuratuur erakaebuse üle võtta, kui kaebustel on omavahel side, võimaldades seega asja ühist arutamist.⁴⁶ Teatud juhtudel leiab avalikkaebus aset erakaebuse asemele. Nii näit. kui eestkostja on oma eestkostetava vastu toiminud süüte,

---

45. Prozeß - §§ 3, 4 I ja II lõik.

46. Prozeß - §§ 5 I ja II lõik.

mis on harilikult jälitavat erakaebe korras, tõstab prokuratuur siiski avaliku kaebuse. Viimasel juhul ei tõsteta avaliku kaebust siis, kui kahjusaja on otsustusvõimeline, üle 18 aasta vana, ja ise loobub kaebuse esitamise õigusest. Samuti leiab avalik-kaebus erakaebe asemele siis, kui on haavatud mõne asütise või avaliku teenistuja au.⁴⁷ Eriliigi kaebustest moodustab kahjutasukaebused, mis on seoses süüteoga, ja millised on tõstetavad kogu kriminaalmenetluse kestel. Kui vastava nõude esitajal ei ole võimalik suulisel arutusel oma nõuet kaitseda, siis võidakse viimase soovil temale määrata ametlik kaitsja.⁴⁸ Prokuratuur ei tohi ühtki kaebust tõsta ilma, et ta sellest süüalusele ei oleks teatanud, samuti ei või kohtunik langetada otsust ilma süüaluse osavõtuta asjaarutamisest. Mainitud üldeeskirjad ei ole mõõduandvad, kui

1. süüalune on vabastatud ilmumiskohustusest,
2. käskotsuste puhul,
3. kui osalised asja arutamiselt puuduvad ja sellest on teatanud.

---

47. Prozeß - § 6.

48. Prozeß - §§ 7 ja 8.

3. Süüaluse kaitse.

Isik, kes on võetud kohtulikult vastutusele süütegude või üleastumiste pärast, võib seadustes määratud piires enese kaitseks abinõusid tarvitusele võtta. Kui süüalune on maksujõuetu, siis võidakse kaitsjaks määrata ametlik advokaat, kui seadus näeb ette süüteo eest, milles süüalust kahtlustatakse, vangimaja karistust üle 4 aasta. Samuti võidakse määrata ametlik kaitsja erilistel olukordadel, mis on tingitud süüaluse kehalistest või vaimseist defektidest. Süüalune, kes on kord keeldunud ametlikust kaitsest, võib seda siiski igal ajal uuesti nõuda.^{49.}

4. Tähtaegade arvutamine.

Baseli KKS-i §§ 11, 12 ja 13 käsitavad kohtulikku otsustamiskohustust, otsustamisaluseid ja tingimusi, millised küsimused jätan siin puudutamata, kuna need kuuluvad välja algmenetluse piiridest. Ei saa aga mööda minna järgnevaist §§-dest, millised annavad üldisi eeskirju

Tähtaegade arvutamiseks.

Baseli KKS-i järele arvatakse tähtajad päevade viisi, kusjuures ei loeta kaasa päeva, millest tähtpäev hakkab kulgema. Kui viimane päev on pühapäev või mõni riiklik püha, siis langeb tähtpäev järgmisele tööpäevale. Kirjalikkude saadetiste puhul ametasutistele, mis on tähtaegadega seotud, loetakse saadetis õigeaegselt saabunuks siis, kui saadetis asutisse antakse ära viimasel päeval kuni kelle 6-ni õhtul, või kui saadetis on ära antud viimasel päeval postile. Isik, kes on lasknud tähtpäeva mööda, võib paluda selle uuendamist, kui ta tõendab, et ta ei saanud tähtpäevast kinni pidada temast sõltumata takistuste tõttu. Tähtpäeva uuendamise palve otsustab see asutis, mille huvides tähtaeg oli antud.^{50.}

---

50. Prozess - §§ 14 ja 15.

III.

Süüteo olmastikkude tuvastus ja süüaluse jälitamine.

Üldjuhhis.

Kriminaalasju jälitavad asutised ja kohtud peavad võimalust mööda avastama kõik asiolud kuritegude ja ülestumiste kohta, mis omavad olulist tähtsust süüteo ülestustamiseks. Sealjuures ei ole nad otseselt seotud poolte tõenditega, vaid on kohustatud arvestama kõiki neid asiolusid, mis aitab avastada tõde, vaatamata sellele, kas need süüdistust raskendavad või kergendavad.^{51.}

1. Protokollid.

Kõigi korralduste kohta, mis on tehtud süüaluse jälitamiseks, Süüteo olmastikkude tuvastamiseks, korralduste täitmise ja saavutatud tulemuste kohta, nõuavad eeskirjad protokollide koostamist. Protokollis peab olema näidatud selle koostamise aeg ja koht, ja koostaja allkiri. Ülekuulamisprotokollile kirjutab alla ka ülekuula-

---

51. Prozess - §16.

tud isik; paiklikul ülevaatusel, läbiotsimisel ja väljavõtmisel majades ka juures viibivad isikud. Enne alla kirjutamist küsitakse, kas kellelgi on veel täiendavaid teateid, millised küsimused ja saadud vastused samuti protokollitakse. Kui keegi keeldub alla kirjutamast, siis peab märkima keeldumispõhjused protokolli. Protokolli täiendused tõendatakse uute allkirjadega, märkides ka nende saamise aja. Kui ülekuulatud isik on pime, siis loetakse protokoll viimasele ette tunnistaja juuresolekul, kes oma allkirjaga tõendab, et protokoll on pimedale ette loetud ja et ta on tunnistanud selle õigeks. Tunnistaja peab olema teovõimne ja aktiivkodanikuõigustega isik, ega tohi olla mõne kriminaaljälitamist teostava asutise teenistuses. Kui ülekuulatav on kirjaoskamatu, siis kirjutab tema eest alla ülekuulamist teostav ametnik. Kui mõni kriminaaljälitamistoiminguist, mõningail põhjusil, toimitakse võõrkeeles, / mitte Saksa keeles / siis selgitatakse kõik küsimused ja vastused juuresviibivaile isikuile, kusjuures tähtsamad asiolud võivad jääda märgituks protokollis võõrkeeles. Kui asja juure on kutsutud tõlk, siis

-----

kirjutab ka tema protokollile alla.^{52.}

2. Tõendite hindamine.

Kriminaaljälitamist teostavad asutised peavad kaalutlema kahtluse suurust kahtlustatava vastu tõendite alusel, silmas pidades järgmisi põhireegleid:

1. nad hindavad tõendeid vabalt, ilma reeglite seoseta,
2. nad peavad panema tähele, millist mõja avaldab süüalusele või tunnistajale tema vastu tõstetud tõendid.
3. Tunnistaja avalduste hindamisel tuleb selgitada, millised suhted on süüalusel tunnistajaga, ja selle alusel kaaluma tunnistuse tõesust.
4. Kui on ainus asiolu, millele põhineb otsus, kas süüalune on süüteo korda saatnud, siis peab kohtunik iseäranis tähele panema, kas sarnane asiolu peab paika, kas tal ei ole mingit sidet teiste asioludega, ja kas see asiolu on nii tähtis, et lubab süüalusele süüteo süüks arvata.
5. Kui süüalune on tema vastu sihitud tõendiga päri, siis tuleb selgitada, et see ei ole toimunud mitte surve

all. vaid süüaluse vaba tahte juures.^{53.}

3. Asutiste ja isikute osavõtt kriminaaljälitamisel.

Baseli KKS annab ülelaate asutiste ja isikute osavõttust kriminaaljälitamisel nii alg - kui ka lõppmenetlusel. Alljärgnevad eeskirjad kehtivad niivõrd, kui seadused ja seaduslikud korraldused seda teisiti ei korralda. Avalikkaebuse puhul kriminaalmenetlusest osavõtvaiks asutisiks ja organeiks on:

1. Prokuratuur, kuni kaebuse jõudmiseni kriminaalkohtusse.
2. Kriminaalkohtupresident, kaebuse jõudmisest kriminaalkohtusse kuni otsuse seaduse-jõusse astumiseni, või appellatsioonihet puhul, aktide äraandmisest appellatsioonikohtusse.
3. Appellatsioonikohtupresident, aktide saamisest kuni otsuse seadusejõusse astumiseni.

Erakaebe puhul:

1. Kriminaalkohtupresident, kaebe saamisest kuni otsuse seaduse-jõusse astumiseni, või appellatsioonihet puhul, aktide äraandmiseni appellatsioonikohtusse.

2. Appellatsioonikohtupresident, aktide saamisest kuni otsuse seadusejõusse astumiseni.

3. Kohtu esimene või teine aste, meamenetluse kestel.

Seega näeme, et kriminaaljälitamisest osavõtvaist organeist erakaebuste puhul puudub prokuratuur, milline asutis funktsioneerib ainult avalikkaebuste juures. Erandina võib prokuratuur erakaebe alusel kriminaalkälitamisest osa võtta, kui sellele ei ole vastu kohtuliku korraldused.⁵⁴

4. Politsei kaasabi.

Kriminaaljälitamist toimivad asutised ja kohtud on õigustatud kasutama politsei abi oma ülesannete täitmisel, nagu isikute sundtoomisel eeluurimisele ja kohtusse, avanduse ja eeluurimise toimetamisel jne.. Politsei aitab kaasa kuritegusid ja üleastumisi jälitavaile asutistele, nende tööd kergendades avalikku korra ja julgeoleku kindlustamisega ja takistuste kõrvaldamisega, mis esinevad kriminaaljälitamisel. Ka peab politsei tarvitusele võtma abinõud süüteo jälgede ja asitõendite alalhoiuks muutmatul kujul, kuni lõppmenetluseni. Politsei on õigustatud,

seaduste piires, kahtlusalust kinni pidama ja läbiotsimisi ette võtma. Majade läbiotsimisi ja väljavõtmisi on politsei neil juhtumel õigustatud toimima, milliseid seadus otseselt teisiti ei korralda.⁵⁵

5. Tõendite korraldus.

a. Küsitlus.

Süüalune ei ole kohustatud midagi avaldama. Keeldub ta avaldusest, siis tuleb menetlust jätkata teistele teadaolevaile asioludele tugides. Süüaluse avaldamisest keeldumist ja valeteadete andmist ei karistata. Süüalusele esitatud küsimused peavad olema selged ja arusaadavad. Küsimused ei tohi sisaldada mingit survet, lubadust ega ähvardust. Samuti ei tohi küsimused sisaldada ebaõigeid teateid süüaluse vastu, millele tuginedes taotletakse mõne asiolu avaldamist süüaluse poolt. Küll aga peab mõningail juhtumel süüalusele meele tuletama asiolusid, mis seaduse alusel on süüaluse vastu sihitud, ja kui nende asiolude mitte teadmine raskendab uurimist süüaluse suhtes. Süüalusele peab alati jäetama võimalus

---

55. Prosess - §24.

tõendite esitamiseks, tema ^{sa} vastu sihitud kahtluse suure-
nemise puhul. Esitatud küsimused ja saadud vastused pro-
tokollitakse nummerdatud ridade viisi.

b. Paiklik ülevaatus.

Üheks tõendite ammutamise viisiks on paiklik üle-
vaatus ja isiklik läbiotsimine, kui nad eeldavad olulist
tähtsust süüteo jälgede avastamiseks, süüteo olmas~~t~~ikkude
tuvastamiseks jne.. Ülevaatus tulemuste märgistamiseks
ja säilitamiseks valmistatakse, kui see on võimalik, plaa-
ne, jooniseid, mudeleid ja fotograafilisi ülesvõtteid.^{56.}

c. Oskurid.

Kui mõne asiolu uurimine ja otsustamine vajab eri-
lisi teadmisi ja kogemusi, siis kutsutakse oskurid, kel-
lele esitatakse lahendust vajavad küsimused. Oskureid
võib olla üks ja mitu, olenedes otsustatavate asjade kee-
rukusest. Kui on kahtlus, et süüalune ei olnud teadlik
sooritatud teost ja selle tagajärgedest süüteo korda saat-
mise ajal, siis toimetatakse tema vaimlise seisukorra
uurimist oskurite kaudu, milliseks otstarbeks süüalune
paigutatakse vastavasse asutisse arstliku järelevalve alla

Kui oskur ei valda kohalikku keelt, siis esitatakse temale küsimused tõlgi kaudu. Tõlki kasutatakse ka tummade küsitlusel, kui kirjalik mõtete vahetus ei ole võimalik. Seadustik teeb vahet seaduslikkudeeja valitavate oskurite vahel. Viimaseid kutsutakse ainult siis, kui seadustik ei nõua seaduslikkude oskurite kutsumist. Mitte ilmunud oskureid karistatakse kuni 200 frangilise rahatrahviga. Seadusliku oskurina näeb Baseli KKS ette ainult kohtuarsti. Tähtsatel ja eriti keerukatel juhtudel võib kohtuarsti kõrval oskurina kutsuda ka spetsiaalarste. Oskurid on kohustatud andma oma arvamusi parema arusaamise ja äratundmise alusel. Oskurid annavad oma arvamuse kas kohe, millised protokollitakse, või hiljem kirjalikult. Oskurid saavad tasu.^{57.}

d. Tunnistajad.

Baseli KKS-i järele kuulatakse tunnistajaina üle kõik need isikud, kelle kohta arvatakse, et nad teavad midagi olulist süüteo või süüaluse kohta. Iga tunnistaja on kohustatud asja kohta õigust rääkima, vaatamata igasugusele kaastundele. Tunnistaja peab kõigile asja kohta käi-

vale küsimusele vastama, vaatamata sellele, kas ta olukorda täpselt või üldiselt teab. Kui keegi keeldub tunnistamisest, siis peab ta ka keeldumispõhjuste õiguspärasust tõendama. Tunnistamisest võib keelduda isik, kes ustaval viisil selgitab, et ta keeldub tunnistamast ameti või kutse tõttu, või kui tunnistamine põhjustab kriminaaljälitamise algamist mõne tema sugulase, omakse või õigusjärglase vastu. Ka võivad tunnistamisest keelduda isikud, kes on suguluses süüalusega, nagu: kihlatud, abielu-pooled, nende sugulased ja hõimlased alanevas ja ka ülenevas jones, naisevennad ja kätiksed, kasuvanemad, poolvennad ja poolõed, abielupoolte ja kihlatute adopteerijad ja adopteeritud lapsed, jne.. Lahutatud abielupooled, kui abielust on jäänud järele lapsi, kasutavad õigust tunnistamisest keeldumiseks nagu abielu kestelki. Lasteta lahutatud abielupooled võivad tunnistamisest keelduda ainult nende tehnelude puhul, mis on toimunud enne lahutust. See põhimõte kehib ka lahutatud abielupoolte hõimlaste kohta. Nende avaldustega, mis tunnistaja on avaldanud enne tunnistamisest keeldumist, ei arvestata. Kui tunnistaja keeldub tunnistamast ilma seadusliku põhjuse ta, ja see hiljem selgub, siis tõstetakse tunnistaja vas-

tu vastav kaebus. Tunnistajad kuulatakse üle ükskhaaval ja võidakse vannutada, kui ülekuulaval asutisel on selleks õigus ja kui seadus seda teatud juhtudel ei keela. Vannet ei võeta tunnistajailt, kellel on õigus tunnistamisest keelduda, isikult alla 18 aasta, kes on kaotanud mälu, otsustamisvõimetuult, kellelt on aktiivkodaniku õigused kriminaalkaristusena ära võetud, jne. Tunnistajate ülekuulamise toimetus on sarnane süüaluse küsitluse ja ülekuulamisega, mida eelpool käsitlesin. Tunnistajale tasutakse tunnistamisega seoses olnud kulud.^{58.}

6. Abinõud Baseli kriminaalprotsessi algmenetluse läbi viimiseks.

a. Kutsumine ja sundtoomine.

Igakuks on kohustatud ilmuma kriminaaljälitamist toimiva asutise kutse peale, olgu süüalusena, tunnistajana või oskurina. Kutse on kirjalik, märkides kutsutava nime, elukutset, elukohta, asiolu milleks teda kutsutakse, ilmumise kohta ja aega, kutse koostamise aega, kutse lähetaja ametniku allkirja ja mitteilmumise tagajärgi.

Kutse toimetatakse kätte politsei kaudu ja peab olema suletud, kui seda isiklikult ei ole võimalik kutsutavale üle anda. Kui asutis ei pea silmas kutse vorminõudeid, siis ei seo normi õigustagajärjed ka mitteilmujat. Kes ei ilmu, selleks olulisi põhjusi ette toomata, seda võidakse ka sunni viisil tuua. Ilma eelneva kutseta võidakse tuua isikut kriminaaljälitamist toimiva asutise ette siis, kui viivituses seisab mingi hädaoht.

b. Vahistamine.

Kriminaalsüüteo kahtlustatavat isikut võib vahistada, vastava käsu alusel, kui asiolud eeldavad, et kahtlustatav võib vabaduses olles süüteo järgi segada, või mingil muul viisis kriminaaljälitamist raskendada. Ka võib kahtlustatavat vahistada siis, kui

1. on karta kahtlustatava põgenemist,
2. kui tema vabaduses viibimine on hädaohtlik teistele isikutele,
3. kui kahtlustatava isiksus ei ole kindlaks tehtud,
4. kui on vaja kahtlustatavat kaitsta teda ähvardava tõsise ohu eest.

Ex bibl. univ. Tart.

Vahistus võib kesta seni, kuni püsivad eelpool mainitud vahistamise alused, kuid mingil juhul mitte üle nelja ^{kuu} kuu. Vahistamise käsk võib uuendatud saada enne temas märgitud vahistuse kestuse tähtpäeva kulgemist. §§ 55 ja 56 Baseli KKS-is käsitavad kahtlustatava kinni pidamist ja nende külastamise võimalust eeluurimise vangimajades, mida siin ei käsita, kuna see küsimus kaldub kõrvale kriminaaljälitamisest, kuuludes vangistusseadustiku pädevusse. Kui kinnipidamise põhjuseks on ainult kahtlustatava põgenemisoht, siis võib vahistamist asendada kautsjoni või käendusega. Selle küsimuse otsustab kohtunik. Kriminaalsüüteo kahtlustatavat isikut võib vahistada ilma eelneva kutseta ja vahistuskäsuta, siis, kui eeskirjad üldiselt lubavad vahistamist, kuid vastava korralduse tegemiseks on aeg liiga lühike, kuna ähvardab mingi hädaoht. Üleastumises kahtlustatavat ei või kinni pidada järgmistel juhusel:

1. kui on karta kahtlustatava põgenemist,
2. kui on karta, et kahtlustatav segab või hävitab süüteo jälgi,
3. kui kahtlustatava elukoht on kantoni piires,
4. kui kahtlustatav pakub rahuldavat kindlustust.

Vahistamist toimivad politsei agendid ja kriminaaljälit-
tamist toimiva asutise ametnikud, vastava käsu alusel.
Kui kedagi tabatakse otse süüteoalt, siis on igaüks õi-
gustatud süüdlast kinni võtma ja viivitamata politseile
üle andma. Vahistatud peetakse kinni politsei arestima-
jades. Asjad, milliseid vahistatu võib kurjasti tarvita-
da, võetakse ära. Äravõetud asjade kohta koostatakse ni-
mistu, millele kirjutab alla ka vahistatu. Kui vahista-
tud isikut peale esimest ülekuulamist ei või lasta vabaks,
siis peab tema kinnipidamiseks koostama vahistuskäsk.
Vahistatud isikud kuulatakse kohe üle, hiljemalt aga järg-
mise päeva jooksul peale vahistamist. Juba esimese üle-
kuulamise juures peab vahistatule jäetama võimalus tema
vastu sihitud kahtluse ja kinnipidamise põhjuste ümber
lökkamiseks. Ka on vahistatul õigus nõuda, et Politsei-
departement võtaks oma peale vahistatu perekonna eest
hoolitsemise.^{59.}

c. Kehalik läbivaatlus.

Süüaluse kehalikku läbivaatlust, tema tahte vastu,

---

59. Prozess - §§ 46 - 54, 57 I lõik, 59 - 61.

võib ette võtta ainult tähtsatel juhtudel, kui eeldatakse süüteo olmastikkude tuvastamist, ja kui teisel viisil ei ole võimalik süütegu selgitada. Õigus keelduda tunnistamast ei anna õigust keelduda kehalikust läbivaatlusest. Kui viivituses ei ole ohtu, siis ei toimita läbivaatlust avalikult, ja juure kutsutakse, asjaosaliste nõudel, ka arst. Naisisikute kehalist läbivaatlust sooritatakse, kui viivituses ei ole ohtu, naiste või arsti poolt. Need eeskirjad kehtivad ka nende isikute riiete läbiotsimise kohta, kes ei ole vahistatud.^{60.}

d. Läbiotsimine majades.

Läbiotsimisi elumajades ja teistes ruumides võib ainult siis ette võtta, kui selle kaudu loodetakse avastada süütegu, tabada kahtluselust, või leida asitõendeid. Läbiotsimisi majades toimitakse vastava käsu alusel. Käsus peab olema näidatud läbiotsitavad ruumid, läbiotsimise eesmärk, läbiotsimist toimivad ametnikud, käsu andmise aeg ja käsu andja allkiri.

Läbiotsimisi ilma vastava käsuta võib toimida:

1. kui jälitatakse süüalust, kes süüteoalt tabati, või kui vahistatu on põgenenud,
2. kui otsitakse läbi avalikke ruume, või kui ruumid on politsei vahi all,
3. kui viivituses peitub hädaoht.

Üleastumiste puhul võib politsei läbiotsimisi ilma kirjaliku käsuta ette võtta ainult eriti tähtsatel juhtudel, kui süüteo avastamine teisisiti näib olevat võimatu, või kui on karta hädaohtu isikuile ja asjadele. Läbiotsimisi võetakse ette päeval. Öiseid läbiotsimisi võib ette võtta ainult kuritegude puhul, kui viivitus sisaldab hädaohtu. Läbiotsimise juure kutsutakse, kui võimalik, ruumi peremees, mõni tema perekonna liige või majakaaslane. Lukustatud ruume võib avada siis, kui neid vastava käsu peale ei avata. Läbiotsimise käigu ja saadud tulemuste kohta koostatakse protokoll.⁶¹

e. Asjade väljavõtmine ja arestimine.

Läbiotsimiste juures võetakse välja kõik need asjad,

mis kuuluvad konfiskeerimisele kriminaalseaduste alusel ja arestitakse, samuti asjad, mis on asitõenditeks süüteo või süüdlase avastamisel. Erilist tähelepanu vajavad asjad ja kirjad, mis süüaluse poolt saadetakse ja mida ta saab. Kirjade kinnipidamist ja läbivaatamist võidakse ka postiasutistes korraldada. Peale selle arestitakse, kahjutasude kindlustuseks, süüaluse rahasummad, temale laekuvad maksud, asjad ja muud õigustatud nõuded. Panditud asjad ja nõuded, samuti asjad, mis kuuluvad süüaluse konkursmassi, jäävad kahjutasude kindlustusele aresti vabaks. Kui asjade väljavõtmine ja arestimine ei toimu läbiotsimiskäsu alusel, siis on selleks vaja erilist korraldust. Arestimist võib toimida ilma eelneva käsuta siis, kui viivitus sisaldab mingit ohtu. Viimasel juhul peab äga vastav asutis arestimiskäsu kohe tagant järele koostama. Kui arestitud asjad jäetakse omaniku juure, siis peavad nad olema arestimärgiga varustatud, vastasel juhul viiakse need ametlikku hoiukohta. Väljavõetud ja arestitud asjade kohta koostatakse nimistu, millele kirjutab alla ka asjade omanik. Asjad jäävad aresti alla hiljemalt kriminaalmenetluse lõpuni, kui need ei kuulu

---

konfiskeerimisele või müümisele kahjutasude katteks.
Asjade väärtuse määrab prokuratuur või kohtukantselei.^{62.}

f. Korrakaristused.

Kes ei täida eelpool mainitud seaduslike kohustusi, või täidab neid lohakalt, olgu süüalusena, tunnistajana või oskurina, karistatakse korralduse teinud asutise poolt rahatrahviga kuni 100 frangini, või vangistusega kuni 3 päevani, kui seadustes ei ole ette nähtud konkreet juhaks kõrgemat karistust, ja kui ei ole eksija vastu alatud kriminaaljälitamist. Tunnistajad ja oskurid, kes on jäänud ilmumata, ilma mõjuvaid põhjusi selleks ette toomata, on kohustatud tasuma kõik kulud, mis mitteilmumisega on seotud.^{63.}

7. Vaie kriminaaljälitamisel antud korralduste vastu.

Alljärgnevate korralduste vastu on isikuil, kelle kohta korraldus käib, vaide esitamise õigus:

1. vahistamise korralduse vastu,
2. kriminaalasutiste ette kutsumise korralduste vastu,

---

62. Prozeß - §§ 67 I ja II lõik, 68, 69 I ja 70 I lõik.

63. Prozeß - §§ 71 I ja III lõik.

3. asjade arestimise ja väljavõtmise korralduste vastu,
4. Kehalise läbivaatlus korraldise vastu, kui viivituses ei ole hädahoitu,
5. korrakaristus korralduse vastu,
6. asjatundjate valiku ja ametnike tegevust määrava korralduse vastu, tuginedes mainitud isikute taandamisnõudele.^{64.}

8. Vaieldavad korraldused.

Kui korraldusele, mille peale on vaide õigus, vaidleb vastu esimene prokurör, või kui korralduse kohta, mida on teinud esimene prokurör, vaidleb vastu politsei või mõni prokuratuuri ametnik, siis küsimuse otsustab prokuratuur. Vaide tõstetakse, eelpool mainitud korralduste suhtes, kohtulikuurimisametis, kui korraldus puudutab eesistujat või mõnd kohtuuriijat, ja kui viimased vaidlevad sellele korraldusele vastu. Vaidlusi, mis tekivad politsei ja prokuratuuri korralduste suhtes, on kohustatud lahendama esimene prokurör, hiljemalt 3 päeva jooksul. Vaide arutamisest politseiliste korralduste kohta ei võta

---

64. Prozess - § 72.

osa prokuratuur. Kui on arvamiste lahkuminek selles, et kas korraldus on seoses kriminaaljälitamisega või mitte, prokuröri ja mõne haldusasutise vahel, siis esitab esimene prokurör selle küsimuse lahendamiseks valitsemisnõukogusse / Regierungsrat / Vaie vaieldava korralduse peale ei takista viimase sooritamist, välja arvatud seadustes märgitud erijuhud.⁶⁵

9. Vaide esitamine.

Vaie tuleb esitada kolme päeva jooksul, arvates korralduse teada saamise päevast, või vaieldava korralduse puhul, otsuse teatamisest pooltele. Vaie tõstetakse siirdeasutises / Überweisungsbehörde / kirjakikult või suuliselt. Vaides peab olema näidatud tema tõstmise alused. Kui need puuduvad, siis antakse selleks kolme päevane tähtaeg, mille jooksul peavad põhjused olema esitatud, vastasel juhul jäetakse vaie tähele panemata. Suulise vaide puhul koostatakse ette toodud asiolude kohta protokoll. Otsuse vaide üle teeb siirdeasutis või mainitud asutise eesistuja. Vaie korralduste vastu, erakaebekorras jälitatavate asjade puhul, antakse otsustamiseks vastava koh-

---

65. Prozess - §§ 73 ja 74.

tu presidendile. Samuti otsustab vaide vastava kohtu president, mis on tekkinud üleastumisest tingitud korralduse alusel, ja kui üleastumine on muutunud kohtule siduvaks. Siirdeasutise eesistuja otsustab vaide iseseisvalt:

1. kui korraldusega seoses olev materjaalne huvi ei ületa 50 franki, või kui arestitud asjade väärtus ei ole üle 200 frangi,
2. kui varem on vaie sama korralduse kohta tagasi lükatud põhjendamatusel, ja uus vaie on sama ilmeiline,
3. vahistusjuhtudel siis, kui vahistuse kestus on üle 14 päeva ja kui see tähtaeg ei ole veel möödunud.

Pooled vaide otsustamisel osa ei võta, kuid neid võidakse ülekuulata. Asutis, mille korralduse vastu vaie tõseti, võib esineda kirjalikkude ja suuliste seletustega vaide otsustamisel. Eelkorraldused vaide lahendamiseks teeb siirdeasutise eesistuja või tema instruksioonidel mõni siirdeasutise liige. Otsusest teatatakse pooltele kirjalikult, kirjeldades lühidalt otsustamise aluseid. Isik, kelle vastu on alatud kriminaaljälitamist, on õigustatud nõudma, kui uurimisel selgub kahtlustuse alu-

setus, selle avalikku avaldamist. Keeldub prokuratuur seda tegemast, siis on kahtlustatul õigus esitada vaiet prokuratuuri keeldumise kohta.^{66.}

10. Kahjustest, mis tekivad kriminaaljälitamisel.

Kõik kahjud, mis tekivad asjadele ja isikutele kriminaaljälitamisel antud korralduste tõttu, tasutakse, kui kahjusaajad ise neid ei ole põhjustanud. Nõudja surma korral lähevad kahjutasunõuded üle nõudja õigusjärglasile. Avalikkude teenistujate vastu, kes ametkohuseid täites kriminaaljälitamisel on tekitanud kahjusid, ei või tõsta kahjutasunõudeid. Riik omab viimasel juhul regressi õiguse avaliku teenistuja vastu, kui ilmneb, et kahju on tekkinud teenistuja jämeda lohakuse tõttu. Regressi teostamist otsustab igal juhul valitsemisnõukogu / Regierungsrat /. Kahjutasu nõudmise õigus on isikuil, keda on kinni peetud, peale tema vastu sihitud kriminaaljälitamise lõpetamist, selles ulatuses, mis on tekkinud kinnipidamise ajal kannatanu varandusele olevais ja tulevais huvides. Ka on õigustatud kahjutasu saama isikud, kes on

kutsutud ebaõigetel alustel mõne kriminaaljälitamist teostava asutise ette tunnistajana või oskurina. Kahjutasu on õigustatud saama ka isikud, kes süüteo jälitamisel on saanud kehaliselt kannatada järgmistel juhtumel:

1. süüalune, kes hädaabi teostamisel või avalikkude teenistujate läbi on kehaliselt kannatanud,
2. isikud, kes avalikkude teenistujate, korralduste täitmisel, jälitamisel kaasa aidates, süüaluse tabamisel, süüaluse kaasjälitajate või teiste olukorraga seotud isikute läbi on kannatanud,
3. mitteasjaosalised, kes on kehaliselt kannatanud mõne jälitaja süü tõttu.

Kahjutasu koosneb kõigi nende kulude tasumisest, mis kehalise rikkega on seoses ja summast, mis kahjutasu nõudjal teenistustasu ja tööjõu vähenemisega on läinud kaduma. Süüalune on kohustatud esitama kahjutasunõude vastavale asutisele, missuguse korralduse tõttu tekkis kahju, 30 päeva jooksul, arvates süüaluse vastu algatatud jälitamise lõpetamisest. Teised isikud, kes on õigustatud esitama kahjutasunõudeid, on kohustatud seda tegema 30 päeva jooksul, arvates päevast, mil neile kahjud teatavaks said. Kahjutasunõuded otsustab siirdeasutis /Überweisungsbehörde /. Süüaluse poolt esitatud nõuded otsustab süütegu ot-

sustav kohus. Kohus võib ka teiste isikute kahjudega seoses olevaid nõudeid otsustada, kui need tehakse teatavaks peamenetluse kestel.^{67.}

11. Erilises õigusseisundis olevad isikud.

Kui alatakse kriminaaljälitamist teo -või õigusvõimetu vastu süüteo pärast, mis on jälitatav avalikkaebe korras, siis teatatakse sellest süüaluse seaduslikkudele esindajale. On viimased algatatud menetluse tõttu, või mõnel muul põhjusel teovõimetud, siis teatatakse algatatud jälitamisest vastavale eestkoste või hoolekande asutusele. Teade peab saadetama kohe peale süüaluse kinni võtmist. Alaealiste suhtes vahistus asendatakse igal võimalikul juhul järelvalvega. Osutub aga vahistus tarvilikuks, siis peetakse alaealised kinni vastavais kasvatus- või hooldusasutustes. Osutub võimatuks paigutada alaealist mainitud asutistesse, kas ruumi puuduse või mõne muu takistuse tõttu, siis võidakse alaealist kinni pidada ka kohalikes vangimajades, kus alaealine süüalune paigutatakse üksikruumi, alaliselt silmas pidades tema tervislikku

---

67. Protsess - §§ 81 - 85, 88, 89 I lõik.

seisukorda. Mis puutub alaealiste ja laste ülekuulamisesse süüalusena või tunnistajana, siis nõuab Baseli KKS ka nende vanemate kaasa kutsumist. Võimalust mööda tuleb takistada, et alaealised ja lapsed ei puutuks kokku täiskasvanud süüaluste ja tunnistajatega. Otsust alaealiste üle ei või teha nende kohtust puudumisel, kui kohtupresident alaealise kohtusse ilmumise kohustusest ei ole vastanud. Karistuskorralduse alusel määratud karistus alaealistele ei või olla üle 20 frangi.^{68.}

12. Baseli kriminaalkohtupidamise korrast üldiselt.

Nagu sissejuhatuses mainisin, koosneb Baseli kriminaalkohtupidamise kord üldse kahest suurest osast. Esimene neist annab üldisi eeskirju, kuna teine käsitleb kriminaaljälitamise ja kohtupidamise menetlust. Tõmmates paralleeli meie ja Baseli KKS-i vahel, paistab kohe silma markantne vahe. Nii Baseli üldeeskirjadele, mis moodustab ühe kolmandiku kogu seadustikust, vastab meie KKS-i 52 §-i, moodustades ainult ühe kahekümnendiku osa kogu eeskirjadest. Sellest võib järeldada, et teine osa, käsitleb avandust, eeluurimist, kohtu kätte andmist ja koh-

---

68. Prozess - §§ 91 - 93 ja 97 - 99.

tulikku menetlust, põhineb suuresti üldeeskirjadele. Loomulikult ei näe üldeeskirjad ette täpsaid juhtnööre kongreetsed küsimuste lahendamiseks oma abstraktse olemuse tõttu, jättes seega vastavate organite subjektiivseile tõlgitsemistele ja arusaamistele rohkem maad, niivõrd, kui seda ei piira vastavate küsimuste lahenduspraksis pretsedent juhtude näol. Seega siis käsitades algmenetlust, ei saa mööda minna üldeeskirjadest, millel on oluline tähtsus puht algmenetlust käsitavate normide vähesuse tõttu. Võibolla püütakse väita, et milleks eriosa laiendada, kui üldosa annab küllaldaselt juhtnööre, mis on omased nii alg - kui ka lõppmenetlusele, ja milliste kongreetsed tõlgendamine eriosas muudab ainult seadustiku mahukaks. Minu arvamine on aga selles küsimuses teistsugune, mille võtan lühidalt kokku järgmistes lausetes.

1. Seadustik peab olema selge vaatamata mahukusele.
2. Küsimusi ei pea arutama üldosa alusel, vaid üldosa võetagu appi eriosas esinevate lünkade ja vasturääkivuste puhul.
3. Üldised eeskirjad lubavad rohkem maad erisugustele tõlgitsemistele, mis tekitavad asjatuid vastolusid ja raskusi.

Seepärast pooldan kõigi küsimuste võrdlemisi täpsat normeerimist, ja leian, et Baseli kriminaalkohtupidamise kord oma laialdase üldeeskirjalise struktuuriga on selles mõttes puudulik.

Lõpp.